

Rapport

Monitor Alliantie Gelijkspelen 5.0

Beleidsprogramma voor LHBTIQ+-
acceptatie in de sport

Monitor Alliantie Gelijkspelen 5.0

Beleidsprogramma voor LHBTIQ+-acceptatie
in de sport

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van NOC*NSF.

Mulier Instituut

Tessa Visser

Agnes Elling

Voor meer informatie kunt u contact
opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 1 juli 2026

www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding:
auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder
toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen

Afkortingen

AG	Alliantie Gelijkspelen
LHBTIQ+	Lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender, intersekse, queer, + (alle overige personen die zich niet als cisgender en/of heteroseksueel identificeren)

Inhoudsopgave

Monitor Alliantie Gelijkspelen 5.0

1	Inleiding	6
1.1	Naar LHBTIQ+-acceptatie in de sport	6
1.2	Alliantie Gelijkspelen 5.0	6
1.3	Doel- en vraagstelling	7
2	Onderzoeksmethode	8
2.1	Dataverzameling	8
2.2	Data-analyse	10
3	LHBTIQ+-beleid sportbonden en gemeenten	11
3.1	Sportspecifieke aanpak bij sportbonden voor LHBTIQ+-acceptatie	11
3.2	Gemeenteaanpak voor LHBTIQ+-acceptatie	14
3.3	Samenhang met ander sportbeleid	21
4	Overige activiteiten	23
4.1	Workshop 'Sport voor iedereen, diversiteit in onze club'	23
4.2	Gezamenlijke sportboot Canal Parade Pride Amsterdam	23
4.3	Inzet experts gender- en seksediverse personen	24
4.4	Data en monitoring	25
4.5	Expertmeeting Rotterdam	25
5	Conclusies & aanbevelingen	27
5.1	Conclusies	27
5.2	Aanbevelingen	29
	Bronnen	31

Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we kort de geschiedenis van de Alliantie Gelijkspelen en de doelen en plannen binnen alliantieperiode 5.0 (2023-2025). Ook formuleren we de doel- en vraagstelling van dit onderzoek.

1.1 Naar LHBTIQ+-acceptatie in de sport

Over de Alliantie Gelijkspelen

De Alliantie Gelijkspelen (AG) is een netwerkorganisatie die zich sinds 2008 inzet voor het verbeteren van de acceptatie van LHBTIQ+-personen binnen de sport. De AG voert in opdracht van de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) beleidsprogramma's uit die dit moeten bewerkstelligen. Het doel van de alliantie is volledige acceptatie van LHBTIQ+-personen in de sport vóór 2028 (NOC*NSF, z.d.).¹

Het ontstaan van de Alliantie Gelijkspelen

De AG komt voort uit de emancipatienota uit 2007 genaamd 'Gewoon homo zijn', waarin toenmalig minister van homo-emancipatie Ronald Plasterk (OCW) het emancipatiebeleid voor de periode 2008-2011 omschreef. Sport was expliciet onderdeel van deze nota. Voor dit onderdeel werd de AG in het leven geroepen, bestaande uit partners van binnen en buiten de sport.

Uitvoering en vervolg

Door het werk van de AG – met wisselende partnerorganisaties en penvoerderschappen – kreeg homoacceptatie (en later LHBTI-acceptatie) in de sport in de jaren daarna steeds vaker media- en beleidsaandacht. Ook werden er concrete stappen gezet. Zo werden actieplannen opgezet, onderzoeken uitgevoerd, themadagen georganiseerd voor sportorganisaties en sportstructuren aangepast (zie onder andere De Greef & Vedder 2021; Elling et al., 2011; Visser et al., 2023).

Maar daarmee was volledige acceptatie nog (lang) niet bereikt. De ministeries stelden daarom herhaaldelijk subsidie beschikbaar om de AG en haar werkzaamheden in stand te houden.

1.2 Alliantie Gelijkspelen 5.0

Start vijfde alliantieperiode

In 2023 startte de vijfde alliantieperiode (AG5.0) voor een periode van drie jaar (2023-2025). Binnen AG5.0 zijn verschillende partijen als netwerkpartner actief:

- sportkoepel NOC*NSF;
- de John Blankenstein Foundation (JBF);
- de Koninklijke Nederlandse Hockeybond (KNHB); en
- de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB).

¹ Hoe 'volledige acceptatie' er in de praktijk uit ziet, wordt niet toegelicht.

Naast netwerkpartners werkt de alliantie samen met verschillende belangen- en sportorganisaties, zoals het Centrum Veilige Sport Nederland (CVSN), COC Nederland en Transgender Netwerk Nederland.

Met de start van AG5.0 nam NOC*NSF het stokje over van de JBF als penvoerder van de AG, zoals ze ook al waren van 2012 tot 2018 (AG2.0 en AG3.0). Dat wil zeggen dat zij de subsidieaanvraag indienden bij de ministeries en verantwoording aan hen afleggen. NOC*NSF is ook opdrachtgever van dit monitoringsonderzoek.

Zeven activiteiten centraal binnen AG5.0

Binnen AG5.0 stonden zeven activiteiten centraal:

- > een sportspecifieke aanpak bij sportbonden voor LHBTIQ+-acceptatie;
- > een gemeenteaanpak voor LHBTIQ+-acceptatie;
- > de workshop 'Sport voor iedereen, diversiteit in onze club';
- > een gezamenlijke sportboot tijdens de Canal Parade Pride Amsterdam;
- > de inzet van experts op het gebied van gender- en seksediverse personen;
- > data en monitoring;
- > een expertmeeting in Rotterdam.

De focus lag vooral op de eerste twee activiteiten: (proces)begeleiding voor sportbonden en gemeenten. Met die activiteiten werd vervolg en uitbreiding gegeven aan de landelijke pilot binnen AG4.0, waaraan acht gemeenten deelnamen (Visser et al., 2023).

1.3 Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is de uitvoering en opbrengsten van inzet op LHBTIQ+-acceptatie door betrokken gemeenten en sportbonden tussen 2023 en 2025 in het kader van de AG5.0 te monitoren en evalueren. De centrale vraag luidt daarom:

Wat zijn de belangrijkste (proces)opbrengsten en uitdagingen voor LHBTIQ+-inclusie in de sport door betrokken bonden en gemeenten van 2023-2025 (Alliantie Gelijkspelen 5.0)?

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de onderzoeksmethoden die we gebruikten voor de monitoring. Vervolgens beschrijven we in hoofdstuk 3 de belangrijkste resultaten van de sportspecifieke aanpak voor sportbonden en de gemeenteaanpak voor LHBTIQ+-acceptatie. In hoofdstuk 4 gaan we in op de overige activiteiten binnen AG5.0. We sluiten af met hoofdstuk 5, waarin onze conclusies en aanbevelingen staan.

Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk beschrijven we de methoden die we gebruikten om de activiteiten binnen AG5.0 te monitoren en evalueren.

2.1 Dataverzameling

Drie methoden

Voor deze rapportage hebben we op verschillende manieren data verzameld:

- We interviewden 24 betrokkenen, waarvan tien twee keer.
- We analyseerden relevante documenten, zoals projectvoorstellen.
- We bezochten en hielden zicht op relevante bijeenkomsten en activiteiten binnen de AG en verwante beleidsprogramma's (zoals OCIVI).

Interviews met betrokkenen

De interviews met betrokkenen vormen de kern van dit onderzoek. Alle interviews vonden online via Microsoft Teams of telefonisch plaats. Ze duurden gemiddeld dertig tot zestig minuten. We voerden semigestructureerde interviews aan de hand van een leidraad, toegespitst op de rol van de betrokkene binnen AG5.0.

Voorafgaand aan het interview gaven de respondenten schriftelijk toestemming voor deelname aan het onderzoek en geluidsopname.

● Sportbonden

Vijftien sportbonden vroegen NOC*NSF om ondersteuning op het gebied van LHBTIQ+-inclusie. We mailden de contactpersonen van al deze bonden met de vraag of zij met ons in gesprek wilden gaan over de (proces)resultaten en ontvangen begeleiding.

Uiteindelijk interviewden we contactpersonen van acht bonden. De overige contactpersonen reageerden niet op onze mails of hadden geen interesse in een interview. Van twee contactpersonen ontvingen we een update per mail. Die namen we als data mee in ons onderzoek.

We vroegen de contactpersonen naar:

- hun ervaringen met de procesbegeleiding;
- de aanleiding van hun ondersteuningsbehoefte;
- de opbrengsten en uitdagingen die zij tijdens (en na) de begeleiding ervaarden.

De interviews vonden plaats tussen oktober en december 2025. Een drietal contactpersonen interviewden we ook al in 2024.

● Procesbegeleider sportbonden

Eén procesbegeleider voorzag sportbonden van begeleiding. We interviewden deze procesbegeleider in maart 2024 en in oktober 2025. We vroegen onder andere:

- welke vragen bonden hadden;
- wat er naar aanleiding van de procesbegeleiding binnen de bonden was gebeurd;
- wat de ervaringen waren als procesbegeleider binnen dit project.

● Provinciale projectleiders

Vijf provincies deden een subsidieaanvraag voor deelname aan AG5.0: Gelderland, Groningen, Drenthe, Overijssel en Utrecht. In elke provincie was een provinciaal projectleider actief. Vaak was deze persoon verantwoordelijk voor of betrokken bij (het opzetten van) de aanvraag.

De provincies dienden als onderdeel van de subsidieaanvraag een projectvoorstel in. We analyseerden deze projectvoorstellen. Ter verdieping interviewden we alle provinciale projectleiders in april 2024. We interviewden deze projectleiders nogmaals na afloop van het project, in oktober en november 2025.²

● Lokale procesbegeleiders

Er waren twee lokale procesbegeleiders actief binnen AG5.0. We interviewden beide procesbegeleiders twee keer (individueel). De eerste twee interviews vonden plaats in november 2024, de laatste twee in juni en juli 2025. Tijdens de interviews vroegen we de procesbegeleiders onder andere naar:

- de stand van zaken in 'hun' gemeenten;
- de geboekte voortgang;
- hun ervaringen als procesbegeleider.

● Kartrekkers van deelnemende gemeenten

Negen gemeenten ontvingen procesbegeleiding. We vroegen lokale betrokkenen van al deze gemeenten deel te nemen aan een interview. Uiteindelijk interviewden we vier lokale betrokkenen, in oktober en november 2025. We vroegen onder meer naar:

- hun reden van deelname;
- hun ervaringen met de procesbegeleiding;
- de (eventuele) opbrengsten en moeilijkheden van het project.

Betrokkenen uit drie gemeenten gaven een update per mail. Die namen we als data mee in ons onderzoek. De overige twee contactpersonen reageerden niet op onze mails.

De betrokkenen werden (door de procesbegeleiders) gezien als kartrekkers binnen de gemeenten. Ze waren betrokken vanuit verschillende functies en partijen, zoals de gemeente, het lokale sportbedrijf of een lokale LHBTIQ+-belangenorganisatie.

² Utrecht deed pas later een aanvraag voor deelname aan AG5.0. We spraken die provinciaal projectleider daarom maar één keer, in november 2025.

● De John Blankenstein Foundation

De workshop 'Sport voor iedereen, diversiteit in onze club' van de JBF is een van de activiteiten binnen AG5.0. De JBF was tijdens AG4.0 bovendien penvoerder. We interviewden een betrokkene van de JBF over diens ervaringen met de workshop en (ontwikkelingen binnen) AG5.0 in het algemeen. Dat interview vond plaats in oktober 2025.

● NOC*NSF

Meerdere keren per jaar kwamen we met de betrokkenen van NOC*NSF online bijeen voor een voortgangsgesprek. Daarnaast voerden we in november 2025 een afsluitend interview met één betrokkene vanuit NOC*NSF. Dat interview richtte zich vooral op het evalueren van de procesbegeleiding en de tevredenheid met het project.

2.2 Data-analyse

Interviews en gesprekken

Van de interviews en gesprekken die we voerden, maakten we gespreksverslagen. Deze legden we ter controle voor aan de respondenten. Het interview met NOC*NSF werkten we uit tot volledig transcript.

We analyseerden de transcripten en verslagen thematisch. Dat wil zeggen dat we teksten codeerden en die codes sorteerden in thema's. Die thema's stelden we grotendeels vooraf vast (deductief), waarbij we oog hielden voor nieuwe thema's die uit de data naar voren kwamen. We gebruikten hiervoor softwareprogramma MaxQDA.

Projectvoorstellen

De projectvoorstellen bij de subsidieaanvragen van de provincies analyseerden we op een soortgelijke manier. We analyseerden de voorstellen thematisch en keken daarbij naar verschillen en overeenkomsten tussen de voorstellen. Vanwege de relatief kleine omvang van de voorstellen, maakten we hierbij geen gebruik van software. De data uit deze analyse gebruiken we in dit rapport vooral als achtergrondinformatie.

Bijeenkomsten en activiteiten

We bezochten bijeenkomsten en activiteiten binnen de AG en verwante beleidsprogramma's vooral om op de hoogte te blijven van actuele ontwikkelingen. We hielden de daar opgedane kennis in ons achterhoofd tijdens de interviews en gesprekken en de data-analyse.

LHBTIQ+-beleid sportbonden en gemeenten

In dit hoofdstuk staan de twee hoofdactiviteiten van AG5.0 centraal. Deze activiteiten richtten zich op sportbonden en gemeenten. We beschrijven per activiteit wat deze inhoudt, hoe deze in de praktijk tot uiting is gekomen en welke voortgang er is geboekt.

3.1 Sportspecifieke aanpak bij sportbonden voor LHBTIQ+-acceptatie

Achtergrond activiteit

Sportbonden konden gratis gebruikmaken van begeleiding door een expert op het gebied van gender- en seksediversiteit in de sport (activiteit 1). NOC*NSF had één (ervaringsdeskundig) expert aangesteld om de bonden te begeleiden. De ondersteuning vond plaats in 2024 en 2025.

Deze activiteit is een vervolg op de (herziene) 'Handreiking gender- en seksediverse personen' die NOC*NSF in 2023 publiceerde. De ondersteuning voor sportbonden richtte zich dan ook specifiek op de acceptatie van gender- en seksediversiteit, voornamelijk op inclusie van transgender personen in de sport. Inclusie van LHB-personen of het tegengaan van homonegativiteit was geen onderdeel van de ondersteuning.

Vijftien sportbonden ondersteund

Het doel vanuit AG5.0 was om vijftien sportbonden van ondersteuning te voorzien. In de looptijd van AG5.0 toonden vijftien bonden³ concrete interesse in ondersteuning bij het vergroten van de inclusie van gender- en seksediversiteit in hun sport. NOC*NSF heeft met al deze bonden contact gehad en ze geadviseerd.

Het verschilt per bond in hoeverre dit leidde tot concrete ondersteuning. Een aantal bonden zag daarvan af of schoof dit op de lange baan. Uiteindelijk ontvingen tien sportbonden doelgerichte ondersteuning tijdens AG5.0.

Volgens de betrokken expert en NOC*NSF lieten de aanvragen voor ondersteuning in eerste instantie op zich wachten. Later was er sprake van duidelijke 'piekmomenten' waarop het 'storm' liep, en momenten waarop er juist geen aanvragen binnenkwamen. De piekmomenten kwamen volgens hen mede voort uit aandacht voor het thema vanuit NOC*NSF, (internationale) media-aandacht en vernieuwde internationale (top)sportrichtlijnen. NOC*NSF organiseerde begin

³ Dit zijn: Badminton Nederland, de karatebond, de KNBSB (honk- en softbal), de KNHB (hockey), de KNRB (roeien), de KNVB (voetbal), de KNWU (wielersport), de KNZB (zwemsport), de NBB (bridge), de Nevobo (volleybal), het NHV (handbal), het NKBV (klimsport), Rugby Nederland, de SBN (squash) en Sportvisserij Nederland.

2025 samen met de expert een webinar over het thema en de beschikbare ondersteuning.

Uit gesprekken en mailcontact met de contactpersonen van de sportbonden bleek dat het merendeel niet wist dat de ondersteuning onderdeel was van AG5.0. Sommige bonden waren überhaupt niet bekend met de AG (zie ook [paragraaf 3.3](#)). Toch hebben zij de weg naar NOC*NSF gevonden en ondersteuning ontvangen.

Ondersteuning vooral gericht op transgenderbeleid

De bonden ontvingen vooral ondersteuning bij het schrijven van beleid over inclusie van gender- en seksediversiteit (of specifiek transgender personen) in de amateurtak van hun sport. Sommige bonden hadden hier nog geen beleid over, andere wilden hun beleid herschrijven. Het beleid werd altijd sportspecifiek gemaakt. Dat wil zeggen dat rekening werd gehouden met de kenmerken van en regels binnen de sport.

Sommige bonden vroegen de expert een eerste versie van het beleid te schrijven, waarna de bond deze van reactie voorzag en (in samenspraak) aanpaste. In een aantal andere gevallen deed de bond zelf een eerste aanzet en gebruikten ze de expert vooral om mee te lezen en te adviseren. De expert putte waar mogelijk uit ervaringen van andere bonden.

Meerdere bonden richtten voor het opstellen van het beleid een klankbordgroep op. Onderdeel van zo'n klankbordgroep waren vaak medewerkers van de bond, transgender of non-binaire personen, kennispartners en/of (bestuurs)leden van verenigingen.

Naast ondersteuning op het gebied van beleidsontwikkeling ontving een aantal bonden (ook) ondersteuning op een andere manier. Zo ontving een bond ondersteuning bij het herschrijven van teksten over gender- en seksediverse personen op de website. Een andere bond kreeg hulp bij het genderneutraler maken van het inschrijfformulier. Ook werd de expert ingezet als gespreks- en workshopleider bij bijeenkomsten van de bonden.

Ervaringen van en opbrengsten voor ondersteunde sportbonden

● Aanleiding voor ondersteuning

In een aantal gevallen was er een concrete aanleiding voor sportbonden om aan de slag te gaan met hun beleid over gender- en seksediversiteit. Zo deden zich bij een paar bonden specifieke casussen met transgender personen voor die om duidelijk(er) beleid vroegen. Er kwamen naar aanleiding van die casussen bijvoorbeeld vragen vanuit de personen in kwestie en andere leden en bestuurders waar de bond geen antwoord op had.

Naast specifieke casussen waren aanpassingen op internationaal niveau of media-aandacht voor het thema voor sommige bonden aanleiding om beleid te schrijven of te herzien. Verder vonden meerdere bonden het simpelweg belangrijk om met inclusie bezig te zijn. Een bond geeft aan dat er geen specifieke aanleiding was, maar

dat zij het vanuit 'goed bondschap' belangrijk vinden om duidelijkheid te creëren voor transgender personen binnen hun sport.

● **Tevredenheid over inzet expert**

Dat de bonden in dit proces ondersteund werden door een expert, zien zij als grote meerwaarde van AG5.0. Bijna allemaal geven ze aan dat er binnen hun bond weinig kennis is over LHBTIQ+-vraagstukken. Ook geven meerdere bonden aan weinig tot geen capaciteit en budget beschikbaar te hebben om zelf met het onderwerp aan de slag te gaan. De expert herkent dit en ziet een tekort aan kennis en middelen als belangrijke redenen voor bonden om ondersteuning aan te vragen.

We vroegen een aantal bonden naar hun ervaringen met de inzet van de expert. Ze geven allemaal aan deze als 'fijn', 'goed' en 'pragmatisch' te hebben ervaren. Bijvoorbeeld vanwege de onafhankelijkheid en de open houding van de expert, en diens kennis over het thema en de aanpak bij andere bonden.

● **Opbrengsten van ondersteuning en toekomstplannen**

De ondersteuning heeft bij de deelnemende bonden tot concrete opbrengsten geleid. De meest 'tastbare' opbrengst is dat meerdere bonden nieuw beleid hebben ontwikkeld en vastgesteld voor de deelname van transgender en intersekse personen in de amateursport. In een aantal gevallen staat het beleid al wel beschreven, maar moet het bondsbestuur dit nog officieel goedkeuren.

Sommige bonden kozen ervoor (deels) het beleid van de internationale federatie te volgen. Dat leidde tot voorwaarden voor deelname van transgender vrouwen aan vrouwencompetities op het hoogste nationale niveau (of zelfs op alle wedstrijdniveaus). Andere kozen bewust voor ander – veelal inclusiever – beleid (zie kader).

De ondersteuning heeft er in elk geval toe geleid dat de sportbonden meer kennis hebben opgedaan over gender- en seksediversiteit, merkt ook de expert op. Daarnaast is het onderwerp hoger op de agenda gezet. Enkele bonden hebben bovendien meer zicht op (de ervaringen van) transgender personen die binnen hun sport actief zijn.

De vraag blijft in hoeverre bonden het opgestelde beleid ook uitvoeren en wat dat doet. En in hoeverre de bonden die ondersteuning ontvingen, het thema in de toekomst aandacht blijven geven.

Dat hangt ook af van het 'startpunt' van de bond. Sommige deelnemende bonden zetten zich al langere tijd actief in voor het vergroten van de LHBTIQ+-acceptatie en geven aan dat zij dat blijven doen. Voor andere bonden is het thema (relatief) nieuw. De vraag is in hoeverre het thema – nu ze beleid op het gebied van gender-/seksediversiteit hebben – bij hen vervolg krijgt.

Volgens de respondenten zijn draagvlak, kennis en inzet vanuit het bondsbureau en -bestuur daarbij van groot belang. Ze geven aan dat die zaken momenteel in meerdere gevallen niet (voldoende) aanwezig zijn.

Voorbeelden transgenderbeleid sportbonden

Onder andere het Nederlands Handbal Verbond (NHV), de Koninklijke Nederlandse Zwembond (KNZB) en de Nederlandse Bridge Bond (NBB) hebben beleid opgesteld voor de deelname van transgender en intersekse personen. Volgens hun beleid mag iedereen op nationaal (amateur)niveau sporten in een gendercategorie naar keuze. Transvrouwen mogen dus deelnemen aan de vrouwencategorie. De bonden houden zich voor internationale wedstrijden aan de regels van de internationale federatie.

Ook Rugby Nederland heeft nieuw beleid opgesteld, met als uitgangspunten: veiligheid, eerlijkheid en inclusie. Maar Rugby Nederland hanteert voor amateurspelers duidelijk een andere, minder inclusieve lijn dan het NHV en de KNZB. Met ingang van seizoen '25/26 moeten transgender en genderdiverse rugbyspelers voldoen aan strenge criteria.

Transvrouwen en genderdiverse spelers (16+) mogen alleen deelnemen aan de damescompetitie als zij een risico-inventarisatie en (eventuele) medische beoordeling doorkomen. Transmannen of genderdiverse personen die testosteron gebruiken, zijn per definitie uitgesloten van de damescompetitie. Herencompetities staan in principe open voor iedereen, maar individuele spelers of clubs kunnen vragen om advies en een veiligheidsbeoordeling.⁴

3.2 Gemeenteaanpak voor LHBTIQ+-acceptatie

Binnen de tweede AG5.0-activiteit kregen meerdere gemeenten financiële ondersteuning bij hun inzet voor LHBTIQ+-acceptatie in de sport, gecombineerd met procesbegeleiding.

De procesbegeleiding voor gemeenten liep officieel van januari tot en met december 2024. In een aantal gemeenten liep de begeleiding langer door, bijvoorbeeld omdat er vanuit de provincie nog financiering beschikbaar was. Naast procesbegeleiding maakte een aantal gemeenten op een andere manier gebruik van subsidie van AG5.0.

Deelnemende provincies binnen AG5.0

De deelname van gemeenten aan AG5.0 verliep via provincieniveau. In eerste instantie deden vier provincies daarvoor een subsidieaanvraag: Gelderland, Groningen, Drenthe en Overijssel. Zij stelden daarvoor allemaal een projectvoorstel op, dat begin 2024 werd goedgekeurd.

⁴ Het volledige beleid van de bonden is te lezen via deze links: [NHV](#), [KNZB](#), [NBB](#) en [Rugby Nederland](#).

De provincie Utrecht deed later in 2024 ook een subsidieaanvraag bij de AG. Zij maakten geen gebruik van de procesbegeleiding, maar zetten het geld op een andere manier in. Datzelfde geldt voor Drenthe (zie kader).

Activiteiten AG5.0 in Drenthe en Utrecht

Gemeenten in Drenthe en Utrecht maakten geen gebruik van procesbegeleiding. Zij staken de alliantie op een andere manier in:

- In **Drenthe** werd de alliantie geïntegreerd in het project de Veilige Kleedkamer⁵. Dat project richt zich op het creëren van een sociaal veilige sportomgeving voor iedereen. Alle twaalf Drentse gemeenten hebben de motie Veilige Kleedkamer getekend en zijn actief betrokken. Hoewel de Veilige Kleedkamer gaat over sociale veiligheid in brede zin, is LHBTIQ+-acceptatie er een vast en belangrijk onderdeel van. AG5.0-middelen zijn ingezet voor onderzoek, het opbouwen van een netwerk en het opzetten van een klankbordgroep. Naast het voortzetten en uitbreiden van het project zijn alliantiegelden gebruikt om een symposium te organiseren voor alle netwerkpartners.
- In **Utrecht** zijn vanuit AG5.0 onder meer bijeenkomsten georganiseerd voor clubondersteuners en vertrouwenscontactpersonen. De bijeenkomsten werden breder ingestoken: ze gingen bijvoorbeeld over sociale veiligheid en (omgaan met) discriminatie. LHBTIQ+-acceptatie was daar onderdeel van. Ook organiseerde een gemeente de workshop van de JBF en hees een aantal gemeenten de progressvlag op Coming Out Day. In totaal waren acht gemeenten betrokken bij AG5.0 in Utrecht.

Alle deelnemende provincies hebben al langer aandacht voor het LHBTIQ+-thema. Het thema is in meerdere provincies onderdeel van het (sport)beleid. De financiële bijdrage van AG5.0 gaf de provincies de mogelijkheid hun werkzaamheden voort te zetten en te intensiveren. In alle provincies was sprake van cofinanciering: ook de provincie en deelnemende gemeenten deden een financiële bijdrage. (Gemeenten in) Groningen, Drenthe en Gelderland waren eerder al onderdeel van de pilot binnen AG4.0.

Elke provincie kende één provinciaal projectleider. Dit was in alle gevallen een medewerker van het provinciaal sportbedrijf. In drie provincies is ook een provinciale werkgroep opgezet. Zo'n werkgroep bestond vaak uit mensen van sportorganisaties, beleidsmedewerkers en werknemers of vrijwilligers van LHBTIQ+-organisaties.

In één provincie lukte het niet om een provinciale werkgroep op te zetten. Volgens de provinciaal projectleider was er geen 'momentum' en zat de provincie erg 'met het onderwerp in de maag' vanwege de gevoeligheid ervan.

Deelnemende gemeenten binnen AG5.0

Gemeenten konden een aanvraag indienen bij hun provincie om geld of ondersteuning vanuit AG5.0 te ontvangen. Het is lastig vast te stellen hoeveel

⁵ Meer over het programma is te lezen via <https://sportdrenthe.nl/de-veilige-kleedkamer/>

gemeenten in totaal (al dan niet actief) betrokken waren bij, of bereikt zijn met, AG5.0. Dat komt vooral doordat provincies zelf mochten bepalen hoe zij de alliantiegelden inzetten binnen de gemeenten. En doordat meerdere gemeenten die interesse toonden in het project, zeer beperkt betrokken waren of toch van deelname afzagen.

Binnen de provincies Gelderland, Groningen en Overijssel hebben in totaal negen gemeenten⁶ ondersteuning gekregen van een procesbegeleider. Dat zijn er zes minder dan de beoogde vijftien gemeenten.

Vanuit de alliantie waren twee procesbegeleiders aangesteld (zie kader). Zij werkten op zzp-basis en hebben kennis over LHBTIQ+-uitsluiting/-inclusie en sport. Beiden waren ook bij AG4.0 betrokken. De gemeenten werden ongeveer gelijk verdeeld over de procesbegeleiders.

Wat houdt procesbegeleiding binnen AG5.0 in?

Gemeenten – en personen en organisaties binnen gemeenten – weten vaak niet waar ze moeten beginnen als het gaat over LHBTIQ+-acceptatie (in de sport). Een procesbegeleider kan daarbij helpen.

De procesbegeleider voert in principe het project niet uit, maar leidt het proces in goede banen. Bijvoorbeeld door te helpen met het opzetten van een werk- of klankbordgroep. Of door een plan te bedenken om verenigingen te benaderen en te betrekken. De procesbegeleider kan bovendien ondersteunen door kennis te delen over LHBTIQ+-vraagstukken in de sport.

De exacte invulling en rol van de procesbegeleider verschilt per gemeente.

Belangrijkste bevindingen procesbegeleiding op lokaal niveau

We beschrijven de belangrijkste bevindingen van de projecten en procesbegeleiding binnen AG5.0 op lokaal niveau. We richten ons daarbij op de negen gemeenten in Gelderland, Groningen en Overijssel, omdat daar financiële ondersteuning en procesbegeleiding hebben plaatsgevonden.

● Project sterk afhankelijk van motivatie, betrokkenheid en kartrekkers

Het project kwam in de meeste gemeenten langzaam op gang. Volgens de procesbegeleiders had dat verschillende redenen. Er zaten volgens hen grote verschillen in de mate van betrokkenheid, op zowel gemeente- als provincieniveau. In meerdere gemeenten was er onder uitvoerend betrokkenen (in het begin) weinig sprake van een proactieve houding om met het thema aan de slag te gaan.

In een aantal gemeenten had dat te maken met onduidelijkheid over wie verantwoordelijk was voor de uitvoering. Ook heerste er in een aantal gemeenten

⁶ Dit zijn de gemeenten: Oldebroek, West Betuwe en Zutphen (Gelderland); Eemsdelta, Hogeland en Oldambt (Groningen); en Steenwijkerland, Twenterand en Zwolle (Overijssel).

bij de start enthousiasme onder bijvoorbeeld beleidsambtenaren en wethouders, maar ontbraken de intrinsieke motivatie, affiniteit en tijd bij betrokkenen in de uitvoering. Deze gemeenten hadden hier op voorhand onvoldoende bij stilgestaan of kregen te maken met personele wijzigingen, waardoor anderen onverhoopt de uitvoering moesten overnemen.

Daarnaast geven de provinciaal projectleiders en procesbegeleiders aan dat het verloop van het proces sterk afhankelijk is van of er een lokale kartrekker is. In meerdere gemeenten was zo'n kartrekker aanwezig. Deze persoon richtte zich op de uitvoering van het project en zorgde ervoor dat het thema onder de aandacht bleef en taken werden opgepakt.

Maar één duidelijke kartrekker hebben heeft volgens een aantal respondenten ook een keerzijde. Zo staan deze kartrekkers er vaak grotendeels alleen voor. Wanneer de kartrekker vertrekt, kan dat grote gevolgen hebben voor het project. In een paar gemeenten deed die situatie zich voor.

In gemeenten waar geen kartrekker aanwezig was, verliep het proces moeizamer. Datzelfde geldt voor gemeenten of inclusieteams waar wisselingen plaatsvonden. In zeker één gemeente zijn er vanwege de vele wisselingen binnen de gemeente, naast een aantal gesprekken, geen acties of activiteiten georganiseerd.

● **Aandacht en bewustzijn vergroot, maar lokaal weinig concrete acties**

De mate waarin er in de gemeenten is overgegaan tot actie, verschilt. Enerzijds zijn in een aantal gemeenten sportverenigingen aangehaakt bij inclusieteams en vlaggenacties, en zijn er enkele bijeenkomsten en workshops georganiseerd, veelal gericht op sociale veiligheid. Anderzijds zijn er gemeenten waar het project nauwelijks van de grond kwam. In twee gemeenten is het project helemaal niet tot stand gekomen. Dit had onder andere te maken met de gevoeligheid van het thema en een gebrek aan motivatie en slagkracht in de uitvoering.

Uit de interviews komt naar voren dat AG5.0 lokaal vooral heeft geleid tot meer bewustzijn bij betrokkenen. Dat heeft er onder meer mee te maken dat er door het project aandacht voor het thema kwam, en erover gepraat werd. Volgens een provinciaal projectleider zit het succes van het project vooral in die dialoog. Dezelfde respondent geeft aan dat programma's als deze namelijk eerst 'lokaal moeten landen'.

Dat zien ook andere respondenten. Zo geeft een van de procesbegeleiders aan dat het veel tijd en moeite kost om de juiste mensen bij elkaar te krijgen, en ze vervolgens te activeren. In één gemeente duurde dat proces meer dan een halfjaar. Omdat de lokale procesbegeleiding slechts een jaar liep, bleef er weinig tijd over om activiteiten te bedenken en uit te voeren. Volgens de procesbegeleider is een traject van een jaar daarom te kort.

Dat blijkt ook uit het feit dat sportverenigingen en andere betrokkenen in sommige gemeenten ver na afronding van de procesbegeleiding ineens interesse toonden

voor bijeenkomsten en workshops. Bij concrete interesse zijn deze alsnog georganiseerd.

Praktijkvoorbeeld 1: inclusieteams met ervaringsdeskundigen

Een Groningse gemeente vormde een lokaal inclusieteam, gericht op LHBTIQ+-inclusie in de sport. Daarin waren naast de proces- en projectleider ook medewerkers van een welzijns- en regenboogorganisatie vertegenwoordigd. Een verenigingsondersteuner haakte aan als er binnen clubs vragen of onderwerpen speelden.

Het inclusieteam voerde het project uit. Ze benaderden en spraken onder andere met verenigingen uit de regio. De ervaringsdeskundigheid vanuit de regenboogorganisatie was daarbij van meerwaarde, onder meer omdat zij eigen ervaringen konden delen en gesprekken goed op gang konden houden.

Ook in een Overijsselse gemeente werd een inclusieteam gevormd. De gemeente, een regenboogorganisatie, een onderwijsinstelling, een ervaringsdeskundige en drie sportclubs waren daar onderdeel van.

Volgens de kartrekker hielp de aanwezige LHBTIQ+-kennis en ervaringsdeskundigheid vanuit dit team sportverenigingen bij het concretiseren van vervolgstappen. Toch vonden de verenigingen het nog lastig om focus aan te brengen en stelling in te nemen op het gebied van LHBTIQ+-acceptatie.

De vier lokale kartrekkers kijken wisselend terug op hun deelname aan het project. Ze zijn positief over het feit dat er gesprekken zijn gevoerd, dat er in enkele gevallen een inclusieteam is opgericht en dat (een paar) sportverenigingen zijn bereikt.

Tegelijkertijd geven ze aan dat ze de uiteindelijke resultaten vinden tegenvallen. De kartrekkers hadden van tevoren meer van het project gehoopt en verwacht. Een van hen vertelt dat het project 'niet het gewenste resultaat [had] wat ik eigenlijk voor ogen had'. De respondent twijfelde daardoor of het zin had om deel te nemen aan ons onderzoek.

● LHBTIQ+-thema vaak gezien als te specifiek

Verenigingen, maar ook gemeenten, zien aandacht voor LHBTIQ+-acceptatie vaak als te specifiek. Een aantal respondenten merkt op dat het thema regelmatig leidt tot 'weerstand', 'aversie', 'discussie' of 'angst'.

Zo werkte de wethouder van een gemeente deelname aan AG5.0 tegen, omdat die het thema te specifiek vond. Er is toen besloten niet enkel op LHBTIQ+-acceptatie te focussen, maar op het creëren van een sociaal veilig sportklimaat in brede zin. In een andere gemeente gaven verenigingen aan bang te zijn om 'het huidige

ledenbestand tegen zich in het harnas (te) jagen' als ze expliciet aandacht zouden hebben voor inclusie van LHBTIQ+-personen.

Deze voorbeelden staan niet op zichzelf: in bijna alle gemeenten werd het thema breder aangevlogen, vaak als onderdeel van een sociaal veilig sportklimaat of inclusief sporten. Volgens verschillende respondenten helpt de bredere aanpak om gemeenten en verenigingen erbij te betrekken. Positieve termen als sociale veiligheid of inclusie schrikken volgens hen niet of minder af, maar zijn juist een manier om bij een club of gemeenten 'binnen te komen'. En daar vervolgens ook in te gaan op LHBTIQ+-thematiek.

Praktijkvoorbeeld 2: weinig animo specifiek voor LHBTIQ+

De kartrekker van een Gelderse gemeente had de wens om binnen AG5.0 niet specifiek in te zetten op het LHBTIQ+-thema. Volgens de kartrekker is er binnen sportverenigingen weinig animo om specifiek daarmee aan de slag te gaan. Het lukte niet om verenigingen op die manier te betrekken.

In de gemeente is er daarom voor gekozen in te zetten op inclusief sporten en je welkom voelen. De kartrekker noemt dat ook wel 'het OCIVI-idee'; breed inzetten op inclusie en antidiscriminatie in plaats van specifieke aandacht voor één doelgroep.

Tegelijkertijd is een deel van de respondenten zich bewust van het risico dat zo'n brede aanpak met zich meebrengt. Zij zijn bang dat het LHBTIQ+-thema daardoor geen aandacht meer krijgt of grotendeels ondersneeuwt. Een van de kartrekkers omschrijft het als een 'lastig snijvlak'. Voor de procesbegeleiders voelt de brede aanpak 'dubbel'. AG is in de eerste plaats namelijk specifiek bedoeld voor het vergroten van de LHBTIQ+-acceptatie.

● Verenigingen betrekken is grote uitdaging

Uit de gesprekken met procesbegeleiders en kartrekkers van vier gemeenten komt naar voren dat het bereiken en betrekken van verenigingen een 'enorme' uitdaging is. In meerdere gemeenten is het niet gelukt verenigingen actief aan te haken, ondanks verschillende pogingen.

Dat heeft volgens de respondenten verschillende redenen:

- Sportverenigingen hebben in de eerste plaats andere prioriteiten, en denken of beweren vaak dat LHBTIQ+-thematiek op hun vereniging niet speelt.
- Het thema roept bij sommige verenigingen weerstand op.
- Buiten het thema om is er soms sprake van weerstand richting de gemeente of bond. In één gemeente zorgde de moeizame relatie tussen verenigingen en de gemeente ervoor dat verenigingen niet wilden aanhaken.

Een paar respondenten geven aan dat sommige lokale en regionale kenmerken het betrekken van verenigingen (en gemeenten) kunnen bemoeilijken. Zoals het

christelijke gedachtengoed in de Overijsselse gemeenten, en de 'stugheid' en (letterlijke) afstand tot de politiek in Groningen. Ook zien zij verschillen tussen steden en dorpen.

Praktijkvoorbeeld 3: moeizame zoektocht naar sportverenigingen

In een Gelderse gemeente wilde het lokale inclusieteam binnen AG5.0 graag een workshop voor sportverenigingen organiseren. Ze gingen samen met buurtsportcoaches op zoek naar een sportvereniging waar ze dat konden doen.

Er volgde een lange tijd zonder reactie vanuit de sportverenigingen. Uit navraag bleek dat de buurtsportcoaches de vraag helemaal niet hadden uitgezet, omdat ze hem niet aan de verenigingen durfden te stellen. Het plan om een workshop te organiseren is daardoor gestagneerd.

Er zijn ook gemeenten waar het wel is gelukt om verenigingen aan te haken en te activeren. Maar de mate en vorm van hun betrokkenheid verschilt. Zo was er een gemeente waar drie verenigingen onderdeel uitmaakten van de lokale 'inclusietafel'. In een andere gemeente werden clubs uitgenodigd voor verschillende activiteiten en bijeenkomsten, maar daar gingen slechtst enkele clubs op in. Ook organiseerde een hockeyvereniging een workshop. Dat was in meerdere gemeenten een te grote uitdaging.

● Borging en toekomstplannen

Zoals beschreven heeft de gemeentelijke procesbegeleiding tot minder concrete acties geleid dan beoogd en gehoopt. Dat neemt niet weg dat het in de (actief) deelnemende gemeenten heeft geleid tot meer gesprekken en bewustzijn binnen de gemeenten en in de sport. En in sommige gevallen tot het ontstaan van een inclusieteam, het organiseren van een workshop of bijeenkomst en het bereiken – en in een paar gevallen betrekken – van sportverenigingen.

Een van de kartrekkers geeft aan dat het de intentie was om het inclusieteam in stand te houden. Maar doordat meerdere deelnemers eruit stapten, viel het team uit elkaar. In samenwerking met de gemeente kijkt de kartrekker naar een eventueel vervolg van het project, maar financiering vormt een uitdaging.

In een andere gemeente blijft het inclusieteam wel bestaan en is de borging van de AG opgenomen in het beleidsplan sport. Voor de kartrekker in die gemeente zit de 'winst' van hun deelname aan AG5.0 vooral in het feit 'dat we gemerkt hebben dat we nog lang niet klaar zijn'.

Tot slot heeft het project in een gemeente geleid tot de oprichting van een nieuwe, lokale (niet-sportspecifieke) LHBTIQ+-belangenorganisatie.

Het verschilt dus per gemeente in hoeverre de activiteiten en initiatieven die lokaal zijn in- en opgezet, blijven voortbestaan. Op het moment van interviewen was dat nog niet altijd bekend en zeker.

3.3 Samenhang met ander sportbeleid

AG5.0 is een van de beleidsprogramma's die zich richten op het vergroten van inclusie en sociale veiligheid binnen het Nederlandse sportlandschap. Gelieerde beleidsprogramma's zijn onder andere OCIVI (Onze Club Is Van Iedereen), OVIVI (Ons Voetbal Is Van Iedereen) en de basiseisen voor sociale veiligheid (de vier v's).

Hoewel deze programma's zich niet specifiek richten op LHBTIQ+-acceptatie, is er sprake van duidelijke samenhang met AG5.0. Dat blijkt onder meer uit de interviews die wij voor dit monitoringsonderzoek voerden.

Relatief weinig (naams)bekendheid AG5.0

Uit de interviews blijkt dat AG5.0 onder verschillende partijen en personen relatief weinig (naams)bekendheid heeft. Zo kende een aantal bondsmedewerkers die wij spraken het programma niet of nauwelijks. Zij wisten dan ook niet dat de begeleiding die zij ontvingen onderdeel was van AG5.0. Dat zorgde voor verwarring. Bijvoorbeeld toen wij ze voor onze monitoring vroegen deel te nemen aan een interview over de ondersteuning die ze ontvingen.

Volgens twee respondenten komt de relatief lage (naams)bekendheid van het programma doordat de AG minder zichtbaar is dan voorheen. Dat heeft volgens hen mede te maken met het feit dat NOC*NSF zich met meerdere beleidsprogramma's bezighoudt, waardoor er minder aandacht overblijft voor de AG. NOC*NSF heeft wel een aparte webpagina met toelichting over de AG.

AG duidelijk verweven met OCIVI en andere beleidslijnen

Behalve voor de AG is NOC*NSF ook verantwoordelijk voor OCIVI. Dat beleidsprogramma richt zich op inclusie en antidiscriminatie in de sport. Uit onze monitoringsactiviteiten komt naar voren dat de programma's duidelijk met elkaar verweven zijn.

In [paragraaf 3.2](#) beschreven we dat provincies, gemeenten en sportverenigingen aandacht voor LHBTIQ+-acceptatie vaak zien als te specifiek. Binnen AG5.0 kozen gemeenten daardoor regelmatig voor een bredere, algemenere aanpak tegen discriminatie en uitsluiting. De kartrekker uit een van de deelnemende gemeenten omschrijft dit als 'het OCIVI-idee'.

Ook leggen betrokkenen vanuit de gemeenten en provincies regelmatig de link met de v's. Een van de provinciaal projectleiders had graag gezien dat er in de praktijk meer vruchten werden geplukt van de samenhang tussen deze thema's. Zo was er in een gemeente de wens om een JBF-workshop te geven bij een gemeentelijke bijeenkomst over de vier v's, maar stemde de organisator van de bijeenkomst – een

medewerker van NOC*NSF – daar niet mee in. De respondent ziet dat als gemiste kans.

De link met OCIVI was tot slot duidelijk zichtbaar bij de eindbijeenkomst van AG5.0, georganiseerd door NOC*NSF. De bijeenkomst was bedoeld als afsluiting van de alliantieperiode. Toch lag de focus niet op LHBTIQ+-acceptatie en de ondernomen activiteiten en betrokkenen binnen AG5.0. In plaats daarvan stond de bijeenkomst vooral in het teken van inclusie en antidiscriminatie in het algemeen, met nadruk op afkomst en religie. Het LHBTIQ+-thema was slechts beperkt onderwerp van gesprek. Meerdere aanwezigen spraken daar nadien hun onvrede over uit.

Overige activiteiten

In dit hoofdstuk beschrijven we welke overige vijf activiteiten er plaatsvonden binnen AG5.0 naast de twee hoofdactiviteiten.

4.1 Workshop 'Sport voor iedereen, diversiteit in onze club'

Over de activiteit

De workshop 'Sport voor iedereen, diversiteit in onze club' van de JBF (activiteit 3) gaat over diversiteit in de sport, met een specifieke focus op LHBTIQ+-acceptatie. De workshop wordt gegeven door vrijwilligers die zichzelf als LHBTIQ+-persoon identificeren. Hun persoonlijke (sport)verhaal is vast onderdeel van de workshop. Ook is er bij alle workshops aandacht voor kennisdeling en actualiteiten, zijn er interactieve elementen, en biedt de JBF concrete handvatten.

Er was voor de JBF binnen AG5.0 geld beschikbaar om van 2023 tot en met 2025 jaarlijks vijftig workshops te geven in de sport, bijvoorbeeld bij sportbonden en -clubs. Zij konden de workshop gratis aanvragen via het portaal van NOC*NSF. De workshop van de JBF is ook een van de interventies binnen OCIVl. Deze activiteit overlapt dan ook deels met de twee hoofdactiviteiten, omdat deze bijvoorbeeld onderdeel was van de uitvoering in diverse AG5.0-gemeenten.

Aantal workshops neemt af

In totaal zijn er 96 JBF-workshops afgenomen binnen alliantieperiode 5.0. Het totaal van vijftig workshops per jaar is dus niet gehaald. Het aantal afgenomen workshops nam per jaar af: in 2023 werden er 43 afgenomen, in 2024 36 en in 2025 17.

Volgens de JBF komt dat doordat zij strenger selecteren wie in aanmerking komt voor de workshop. Zo geven ze in het onderwijs alleen nog workshops bij sportopleidingen. Ook annuleert de JBF regelmatig aanvragen van partijen die willen dat ze de inhoud van de workshop meer inclusie-breed maken en minder LHBTIQ+-specifiek. De JBF kiest er bewust voor daar niet altijd in mee te gaan. Tot slot merkt de JBF dat sportverenigingen andere prioriteiten hebben dan het volgen van een workshop.

4.2 Gezamenlijke sportboot Canal Parade Pride Amsterdam

Over de activiteit

De gezamenlijke sportboot van NOC*NSF tijdens de Canal Parade Pride Amsterdam is de vierde AG5.0-activiteit, die in 2024 plaatsvond. Onder het thema 'Together' voeren medewerkers van zestien sportbonden en NOC*NSF, sporters en LHBTIQ+-personen mee op de sportboot tijdens de jaarlijkse grachtenparade.

Voorafgaand aan de boottocht deden meerdere LHBTIQ+-personen uit de sport hun verhaal in een interview met NOC*NSF (NOC*NSF, 2024).

Na het succes van 2024 zou de sportboot in 2025 opnieuw meevaren. Een groot aantal bonden was enthousiast om mee te varen. Hoewel veel voorbereidingen al waren getroffen, besloot NOC*NSF kort voor de inschrijving de stekker eruit te trekken. Volgens NOC*NSF had dat vooral te maken met de moeizaam lopende kaartverkoop en het ontbreken van een duidelijk aanwijsbare impact.⁷

Het late annuleren van de sportboot leidde tot kritiek van enthousiaste en betrokken personen en partijen. Zij zien de sportboot als een belangrijke vorm van representatie. En als manier om als sportkoepel en -bond te laten zien dat ze LHBTIQ+-acceptatie belangrijk vinden.

Congres als alternatief voor sportboot

Als alternatief voor de sportboot organiseerde NOC*NSF in juni 2025 een congres in Utrecht. De middag stond in het teken van LHBTIQ+-acceptatie in de sport, met een specifieke focus op gender- en seksediversiteit. Na een plenaire opening konden deelnemers een workshopsessie bijwonen. De sessies werden onder andere gegeven door de JBF, Movisie en het Mulier Instituut.

Zo'n zestig à zeventig personen waren bij het congres aanwezig. Veel van hen als medewerker van een sportorganisatie (zoals een bond, club of sportbedrijf) of gemeente. Er waren ook mensen aanwezig vanuit persoonlijke interesse. Een aantal van hen zorgde meermaals voor onrust en discussie over de deelname en 'eerlijkheid' van transgender en intersekse vrouwen in de vrouwensport.

Het congres stond onder meer in het teken van de inclusie en acceptatie van transgender personen in de (top)sport, in het licht van de bredere maatschappelijke ontwikkelingen en discussie hierover. Een deel van de aanwezigen liet zich doelbewust zowel plenair als in alle workshops horen, om zich actief uit te spreken tegen inclusie van trans- en intersekse vrouwen. NOC*NSF heeft de workshopleiders nazorg geboden.

4.3 Inzet experts gender- en seksediverse personen

De inzet van experts op het gebied van gender- en seksediverse personen is de vijfde activiteit. Er is binnen deze activiteit vooral ingezet op één expert.

Ondersteuning sportbonden gender- en seksediversiteit

De voornaamste taak van de expert was tien sportbonden ondersteunen op het gebied van beleid voor gender- en seksediverse personen (zie hoofdstuk [paragraaf 3.1](#)). De ondersteuning bedroeg alles bij elkaar 328 uur. De expert werkte op zzp-basis en werd betaald uit alliantiegelden.

⁷ Binnen NOC*NSF waren er verschillende visies op en meningen over het annuleren van de sportboot.

De expert vindt het een positieve ontwikkeling dat meerdere bonden beleid voor gender- en seksediversiteit hebben ontwikkeld en doorgevoerd. Ook vindt de expert het waardevol dat bonden een beroep kunnen doen op deze vorm van ondersteuning, omdat bij bonden specifieke kennis over dit thema ontbreekt.

Richtlijnen gender- en seksediversiteit topsport

Na de organisatie van een besloten internationale expertbijeenkomst over gender, sekse en topsport in 2024 in Rotterdam (zie paragraaf 4.5) werkte NOC*NSF in 2024 en 2025 aan een eigen richtlijn over transpersonen in de topsport.

Dat deden ze door een wetenschappelijke overzichtsstudie (*systematic review*) te laten uitvoeren door het inmiddels ontbonden expertisecentrum ESPRIT (Erasmus Center for Sport Integrity & Transition) aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Deze nog niet openbare studie is een vervolg op een eerder verschenen overzichtsstudie (Ekvall & Meeuwssen, 2023, zie ook NOC*NSF, 2023).

Daarnaast werkten twee experts op het gebied van sport en gender- en seksediversiteit in opdracht van NOC*NSF aan de topsportrichtlijn. Ze stelden daarvoor een klankbordgroep samen bestaande uit vertegenwoordigers van sportorganisaties, LHBTIQ+-belangenorganisaties en ESPRIT-onderzoekers.

NOC*NSF keurde de conceptversie van de topsportrichtlijn, waarin ook oog was voor de mens achter de sporter, in eerste instantie goed. Maar de sportkoepel koos niet veel later voor een koerswijziging die niet volledig aansloot bij het advies van de experts en klankbordgroep.⁸ In oktober 2025 is de richtlijn 'Transpersonen in de Nederlandse topsport' officieel gepubliceerd (NOC*NSF, 2025).

4.4 Data en monitoring

Voor data en monitoring van AG5.0 (activiteit 6) ontwikkelde NOC*NSF onder andere een vragenlijst. Deze vragenlijst zetten ze van oktober tot en met december 2025 in bij LHBTIQ+-bijeenkomsten die zij organiseerden.

Daarnaast zijn alliantiegelden gebruikt voor onderzoek naar de sportdeelname en -ervaringen van transgender en intersekse personen (Greeven et al., 2025). Deze monitoringsrapportage is ook onderdeel van activiteit 6 binnen AG5.0.

4.5 Expertmeeting Rotterdam

Activiteit 7 is de op 15 en 16 maart 2024 gehouden internationale expertmeeting over gender, sekse en topsport in Rotterdam. De expertmeeting was een besloten bijeenkomst georganiseerd door NOC*NSF in samenwerking met ESPRIT, waarvoor ze verschillende (internationale) onderzoekers en experts uitnodigden.

⁸ De klankbordgroep had inclusie van transgender en intersekse personen als uitgangspunt. NOC*NSF had als uitgangspunt om in de topsport inclusie alleen toe te passen als veiligheid en eerlijkheid gegarandeerd zijn. In de richtlijn zijn daarom 'voorwaarden' voor inclusie opgesteld (NOC*NSF, 2025).

Op de eerste dag presenteerden onderzoekers uit verschillende wetenschapsdisciplines (o.a. medisch, filosofisch/ethisch, mensenrechten) hun kennis over en visie op de deelname van intersekse en transgender vrouwen in de vrouwentopsport. En gingen ze met elkaar en de aanwezigen in (een verhit) debat.

Op dag twee waren er presentaties over de in 2021 gepubliceerde IOC-uitgangspunten over genderidentiteit en seksediversiteit en over intersekse atletes, gevolgd door discussierondes over deelthema's en vervolgacties. Directeur topsport van NOC*NSF André Cats presenteerde na afloop de opgedane inzichten, waaronder het belang van nader onderzoek en het betrekken van de personen om wie het gaat bij beleid dat hen raakt.

Conclusies & aanbevelingen

In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste conclusies van dit monitoringonderzoek en doen we aanbevelingen voor NOC*NSF, sportbonden en brancheorganisaties, en gemeenten en provincies.

5.1 Conclusies

Integrale aanpak biedt mogelijkheden, maar LHBTIQ+-thema nog onvoldoende ingebed in bredere sociale veiligheid en toegankelijkheid

De Alliantie Gelijkspelen zet zich sinds 2008 specifiek in voor de LHBTIQ+-gemeenschap in de sport. In onze monitoringsrapportage over AG4.0 beschreven we dat er discussie bestaat over in hoeverre specifieke LHBTIQ+-aandacht nodig (en gewenst) is (Visser et al., 2023). Dat spanningsveld bestaat nog steeds.

Waar sommigen aandacht voor LHBTIQ+-personen te specifiek vinden, zien anderen die als noodzakelijk. Dit spanningsveld lijkt inherent aan de thematiek: er bestaat bijvoorbeeld geen discussie over specifieke aandacht voor de inclusie van mensen met een beperking in de sport (Van Lindert et al., 2024; Stuij et al., 2025).

We beschreven in onze vorige rapportage ook dat aandacht voor LHBTIQ+-acceptatie tot weerstand kan leiden, op allerlei niveaus: bij sportbonden en -verenigingen, bij gemeenten en bij provincies. Om weerstand te vermijden kiezen zij vaak voor een bredere aanpak. Zo kozen provincies en gemeenten binnen AG5.0 veelal voor een soort 'middenweg', waarbij ze LHBTIQ+-acceptatie onder de aandacht brachten binnen een breder kader van inclusief sporten, sociaal veilige sport (vier v's) of je welkom voelen in de sport.

Tegelijkertijd is er naast deze verbreding juist ook sprake van een 'versmalling' in de thematiek binnen de AG: de nadruk lag vooral op gender- en seksediversiteit, en veel minder op seksuele voorkeur.

De beschreven 'middenweg' kan helpen om clubs, personen en partijen te bereiken. Het verkleint de kans op weerstand en een 'dat-speelt-hier-niet'-reactie, en biedt daarmee een ingang voor een gesprek. Tegelijkertijd is het risico van deze aanpak dat het thema LHBTIQ+-acceptatie ondersneeuwt of vergeten wordt.

Het thema is momenteel niet vanzelfsprekend onderdeel van gelieerde beleidslijnen en -programma's, en mensen leggen daarbinnen niet altijd de link met het thema, of willen die niet leggen. Terwijl genderidentiteit en seksuele voorkeur juist in de sport specifieke aspecten van uitsluiting kennen. Onder meer vanwege de duidelijke scheiding tussen mannen en vrouwen in de sport, en de aanwezigheid van homo- en transnegativiteit (Greeven et al., 2025; Visser et al., 2025).

Bovendien bleek uit de gesprekken met sportbonden en gemeenten dat professionals die verantwoordelijk zijn voor de thema's inclusie en diversiteit en sociale veiligheid, vaak niet genoeg specifieke kennis en expertise hebben over LHBTIQ+-inclusie. Terwijl de voortgang rondom het vergroten van de inclusie in de sport juist sterk afhankelijk is van specifieke expertise over en persoonlijke affiniteit met dergelijke thema's (Stuij et al., 2025). Het is daarom van belang het thema (beter) te verankeren in de opleidingen van deze professionals, zoals vertrouwenscontactpersonen.

Toenemende weerstand beïnvloedt (draagvlak voor) LHBTIQ+-inclusie

Om de LHBTIQ+-acceptatie te vergroten in de sport, moet het thema breed gedragen worden. Zowel door uitvoerende partijen als door externe partijen. Maar uit ons onderzoek blijkt dat er (te) vaak een tekort aan draagvlak en betrokkenheid bestaat, en dat de verantwoordelijkheid en uitvoering veelal bij één kartrekker ligt. Hoewel kartrekkers belangrijk zijn, is breder draagvlak nodig – en de daarbij behorende (financiële) mogelijkheden. Vooral onder mensen in machtsposities, zoals wethouders of bondsbestuurders.

Het is niet realistisch om draagvlak voor en betrokkenheid bij LHBTIQ+-acceptatie als vanzelfsprekend te zien. In het huidige klimaat ligt de acceptatie van LHBTIQ+-personen namelijk onder druk, onder meer vanwege toenemende publieke weerstand (zie bijv. Kester, 2025; Van Dijk et al., 2023). Deze politiek-maatschappelijke ontwikkelingen en weerstand zijn ook merkbaar in de sport. Dit kan ertoe leiden dat betrokkenen van verschillende instanties kiezen voor een andere inclusie-insteek, met nadruk op andere groepen (Stuij et al., 2025; Visser et al., 2025).

In de afgelopen jaren traden verschillende internationale sportbonden en -federaties, waaronder het Internationaal Olympisch Comité (IOC), naar buiten met beleid over de deelname van transvrouwen aan vrouwentopcompetities (zie bijv. IOC, 2021; World Aquatics, 2023). Hun deelname wordt gezien als 'oneerlijk', vanwege veronderstelde fysieke voordelen.

Deze gedachtegang en beleidsontwikkelingen vinden ook doorgang in het Nederlandse (sport)landschap. Zo werden er op 27 augustus 2024 Kamervragen gesteld over sekse-/genderdiversiteit en sportdeelname.⁹ En stemde de Nederlandse atletencommissie onlangs in met het ondergaan van een wangslijmtest voor vrouwelijke atletes, als 'bewijs' dat zij biologisch vrouw zijn (NOS, 2025).

Met oog op deze ontwikkelingen is het begrijpelijk dat er ook binnen AG5.0 veel aandacht was voor transgender en gender-/seksediverse personen in de sport, vooral bij bonden. Zij zetten geld en middelen van de AG onder meer in om (top)sportbeleid te ontwikkelen of te vernieuwen. In een aantal gevallen schrijft dat beleid voor dat transvrouwen worden uitgesloten van (topsport)deelname, of dat zij enkel mogen deelnemen onder strenge voorwaarden. Dit leidt tot de wrange

⁹ Zie *Aanhangsel Handelingen II* 2024/25, nr. 354.

constatering dat vanuit AG5.0-ondersteuning de acceptatie en inclusie van gender-/seksediversiteit deels is ingeperkt.

‘De winst is dat we gemerkt hebben dat we nog lang niet klaar zijn’

Het doel van de alliantie is volledige acceptatie van LHBTIQ+-personen in de sport vóór 2028 (NOC*NSF, z.d.). Hoewel er in de vijfde alliantieperiode weer stappen zijn gezet richting dit doel, is er ook nog een wereld te winnen.

Het is daarom te vroeg om de Alliantie Gelijkspelen of andere vormen van beleidsaandacht voor LHBTIQ+-acceptatie in de sport te stoppen. Vooral vanwege de toenemende weerstand rondom LHBTIQ+-personen (in de sport en daarbuiten) en een gebrek aan borging van de aandacht voor seksuele voorkeur en gender-/seksediversiteit binnen andere beleidslijnen.

Blijvende (beleids)aandacht is dus van groot belang. Penvoerder NOC*NSF speelt hierin een belangrijke rol. Door de positie die de sportkoepel in het veld heeft, kunnen ze (een groot deel van) het Nederlandse sportlandschap bereiken. Ook is hun betrokkenheid cruciaal voor het integreren van LHBTIQ+-acceptatie binnen ander sportbeleid, zoals de vier v's en OCIVI.

Daarbij is het wel belangrijk om je te realiseren dat NOC*NSF – anders dan voorganger JBF – geen LHBTIQ+-organisatie is, en beperkte specifieke LHBTIQ+-expertise heeft. Des te belangrijker is het dat NOC*NSF in de toekomst actief samenwerkt met personen en partijen die beschikken over deze specifieke expertise en (ervarings)deskundigheid.

5.2 Aanbevelingen

Op basis van de uitkomsten van ons onderzoek doen we vier aanbevelingen voor NOC*NSF, sportbonden en brancheorganisaties, en gemeenten en provincies:

- Besteed expliciet aandacht aan de acceptatie/inclusie van LHBTIQ+-personen in de sport, ook als dit onderdeel is van het bredere kader van inclusie, diversiteit en sociale veiligheid.
- Erken het belang van draagvlak en inzet vanuit bepalende posties (zoals directie, (bonds)bestuur en gemeenten) als basis voor het vergroten van LHBTIQ+-acceptatie. En besteed geld en energie aan het vergroten hiervan.
- Betrek LHBTIQ+-personen en -organisaties altijd actief bij het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van beleid en aanpakken gericht op LHBTIQ+-acceptatie in de sport. Op die manier is er altijd voldoende expertise en ervaringsdeskundigheid aanwezig.
- Houd aandacht voor de inclusie van TIQ+-personen én van LHB-personen. En houd daarbij oog voor de verschillende manieren waarop zij uitgesloten (kunnen) worden.

Bronnen

De Greef, T., & Vedder, S. (2021). *Richtlijn gender- en seksediverse personen. Voor sportbonden, clubs en sporters ten behoeve van een inclusieve sportomgeving*. NOC*NSF.

Ekvall, A., & Meeuwen, S. (2023). *Research Document on Sex, Gender and Elite Sport*. ESPRIT/NOC*NSF.

Elling, A., Smits, F., Hover, P., & Van Kalmthout, J. (2011). *Seksuele diversiteit in de sport: sportdeelname en acceptatie*. Mulier Instituut.

Greeven, A., Cremers, R., Visser, T., & Elling, A. (2025). *Sportdeelname en -ervaringen van transgender en intersekse personen*. Mulier Instituut.

IOC (2021). *IOC framework on fairness, inclusion and non-discrimination on the basis of gender identity and sex variations*.

Kester, J. (2025, 2 augustus). *Weer gaat het volgens lhbt+’ers slechter met de acceptatie: intolerantie vaker geuit door familie, vrienden en collega’s*. Opiniepanel EenVandaag. <https://eenvandaag.avrotros.nl/opiniepanel/uitslagen/weer-gaat-het-volgens-lhbti-slechter-met-de-acceptatie-intolerantie-vaker-geuit-doorfamilie-vrienden-en-collegas-160923>

NOC*NSF (2023). *Handreiking gender- en seksediverse personen. Voor sportbonden, clubs en sporters ten behoeve van een inclusieve en veilige sportcultuur*.

NOC*NSF (2024, 3 augustus). *Samen Sterker: de sport vaart mee met de Canal Parade 2024*. <https://nocnsf.nl/nieuws/2024/08/samen-sterker-de-sport-vaart-mee-met-de-canal-parade-2024>

NOC*NSF (2025). *Transpersonen in de Nederlandse topsport**.

NOC*NSF (z.d.). *Alliantie Gelijkspelen*. Geraadpleegd op 3 februari 2026, van <https://nocnsf.nl/diversiteit-en-inclusie/alliantie-gelijkspelen>

NOS (2025, 27 maart). *Nederlandse atletencommissie accepteert wangsljmttest, ondanks ‘innerlijke tweestrijd’*. <https://nos.nl/artikel/2561322-nederlandse-atletencommissie-accepteert-wangsljmttest-ondanks-innerlijke-tweestrijd>

Stuij, M., Visser, T., Hoogendijk, R., Pulles, I., Sheombar, K., & Elling, A. (2025). *Inclusie in het lokale sportbeleid: Een meerjarig onderzoek naar ontwikkelingen in zes gemeenten*. Mulier Instituut.

Van Dijk, R., Hofman, E., Ruiter, S., & Veerbeek, J. (2023). 'Tijd voor geweld tegen deze lui'. Onderzoek De toenemende online lhbti+-haat. *De Groene*, 36, 20-25.

Van Lindert, C., Greeven, A., Hoogendijk, R., Rauws, R., Heerschop, M., Gómez Berns, A., & Sparreboom, C. (2024). *Monitor 'sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030': Voortgangsrapportage 2024*. Mulier Instituut.

Visser, T., Cremers, R., & Elling, A. (2023). *Ondersteuning gemeenten bij vergroten LHBTI-acceptatie op sportclubs: Evaluatie pilot Alliantie Gelijkspelen 4.0*. Mulier Instituut.

Visser, T., Greeven, A., Cremers, R., & Elling, A. (2025). *Sportverhalen van jonge lhbti+-personen: een bundel met dertien unieke verhalen*. Mulier Instituut.

World Aquatics (2023). *Policy on eligibility for the men's and women's competition categories*. <https://resources.fina.org/fina/document/2023/03/27/dbc3381c-91e9-4ea4-a743-84c8b06debef/Policy-on-Eligibility-for-the-Men-s-and-Women-s-Competiition-Categories-Version-on-2023.03.24.pdf>

A large, thick, orange abstract line that starts from the top left, loops around, and extends towards the bottom right, dominating the left and center of the page.

Tessa Visser
t.visser@mulierinstituut.nl

Agnes Elling
a.elling@mulierinstituut.nl